

**LIETUVOS BANKO
TEISĖS IR LICENCIJAVIMO DEPARTAMENTO
DIREKTORIUS**

**SPRENDIMAS
DĖL X. X. IR BANKO LUMINOR BANK AS GINČO NAGRINĖJIMO**

2023-03-09 Nr. 429-135
Vilnius

Lietuvos bankas gavo advokato Y. Y. (toliau – pareiškėjo atstovas), atstovaujančio X. X. (toliau – pareiškėjas) interesams, kreipimąsi, kuriuo prašoma išnagrinėti tarp pareiškėjo ir banko *Luminor Bank AS*, veikiančio per skyrių Lietuvoje, (toliau – bankas) kilusį ginčą.

N u s t a t y t a:

2022 m. balandžio 25 d. bankas, įvertinęs pareiškėjo banko sąskaitoje esančias įtartinas pinigines operacijas, kreipėsi į pareiškėją ir iki 2022 m. gegužės 2 d. prašė pateikti paaiškinimus, informaciją ir dokumentus, kurie susiję su banko nurodytomis piniginiomis operacijomis.

Nors pareiškėjas pateikė dalį banko prašomų duomenų, tačiau 2022 m. birželio 3 d. bankas pakartotinai kreipėsi į pareiškėją ir prašė patikslinti informaciją dėl suteiktų paskolų, „atliktų / gautų mokėjimo operacijų“, pateikti sutartis bei kitus dokumentus, susijusius su banko nurodytomis mokėjimo operacijomis. Pareiškėjas pateikė atsakymus ir dalį informacijos, tačiau bankui šių duomenų nepakako vykdomiems arba gaunamiems mokėjimams ir suteikiamoms paskoloms pagrįsti.

2022 m. lapkričio 11 d. pareiškėjas kreipėsi į banką ir teiravosi, kodėl jo sąskaita yra užblokuota. Tą pačią dieną bankas pareiškėjui pateikė paaiškinimus, kad pareiškėjo atsiskaitomoji sąskaita buvo apribota dėl nepriimtino rizikos lygio.

2022 m. lapkričio 15 d. bankas informavo pareiškėją, kad buvo priimtas sprendimas nutraukti dalykinius santykius ir uždaryti pareiškėjo atsiskaitomąją sąskaitą banke. Bankas pareiškėjui pateikė duomenis, kokius veiksmus pareiškėjui reikia atlikti iki tol, kol pareiškėjo mokėjimo sąskaita banke bus uždaryta.

Įvertinęs banko priimtą sprendimą, pareiškėjas su juo nesutiko ir 2022 m. lapkričio 17 d. bei 2022 m. gruodžio 20 d. pateikė pretenzijas, kuriomis prašė nurodyti priimto sprendimo priežastis ir jį persvarstyti. 2022 m. gruodžio 13 d. ir 2023 m. sausio 2 d. bankas pareiškėjui pateikė atsakymus, kuriuose informavo pareiškėją, kad bankas atliko pareiškėjo rizikos vertinimą ir dėl bankui nepriimtino rizikos lygio (įskaitant įtartinas pinigines operacijas) priėmė sprendimą nutraukti dalykinius santykius. Taip pat bankas informavo, kad pareiškėjas iki 2023 m. sausio 16 d. turi pasirinkti kitą finansų įstaigą, pervesti lėšas iš sąskaitų, esančių banke, arba išgryninti lėšas bankomatuose, nes būtent 2023 m. sausio 16 d. bus užbaigtas pareiškėjo sąskaitų uždarymo procesas. Pareiškėjas su tokiu banko priimtu sprendimu nesutiko, todėl tarp šalių kilo ginčas.

Kreipimesi į Lietuvos banką pareiškėjas prašo pripažinti banko sprendimą dėl dalykinių santykių nutraukimo nepagrįstu ir atlyginti pareiškėjo patirtas teisinės pagalbos išlaidas. Pareiškėjo atstovo teigimu, banko priimtas sprendimas vienašališkai nutraukti sutartinius santykius yra neteisėtas, nes pareiškėjas yra sąžininga sutartinių santykių su banku šalis, vykdo ir vykde prisiimtus įsipareigojimus, pateikė banko prašomą informaciją ir paaiškinimus. Pareiškėjo atstovo teigimu, pareiškėjas kreipėsi į banką ir prašė atskleisti dalykinių santykių nutraukimo priežastis, tačiau bankas pateikė tik duomenis, kad tai buvo atlikta dėl bankui nepriimtino rizikos lygio. Pareiškėjo atstovas nurodo, kad bankas turi būti sąžiningas ir pateikti duomenis, kurių pagrindu nusprendė nutraukti sutartinius santykius, tačiau tokių savo pareigų neatliko. Pareiškėjo atstovo nuomone, bankas piktnaudžiavo savo teisėmis ir nepagrįstai nutraukė dalykinius santykius.

Atsiliepime į pareiškėjo kreipimąsi bankas nurodo nesutinkąs su pareiškėjo reikalavimu ir prašo jį atmesti. Banko teigimu, jo veiksmai atlikti remiantis ginčo šalių sutarties sąlygas apibrėžiančiomis nuostatomis ir laikantis bankui keliamų teisės aktų reikalavimų, įtvirtintų Lietuvos Respublikos pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos įstatyme (toliau – PPTFPĮ).

Bankas pažymi, kad sprendimas nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju buvo priimtas atlikus vidinį tyrimą, kurio metu pareiškėjo sąskaitose buvo nustatytos įtartinės pinigines operacijos, t. y. suteiktos paskolos, „atliktos / gautos mokėjimo operacijos“ ir pan. Banko teigimu, nors pareiškėjas pateikė tam tikrus paaiškinimus dėl jų, tačiau šie paaiškinimai nebuvo pakankami, todėl dėl nustatyto nepriimtino rizikos lygio bankas priėmė sprendimą su pareiškėju nutraukti dalykinius santykius. Bankas pažymi, kad pagrindinė priimto sprendimo priežastis – be aiškaus ekonominio pagrindo vykdomos kompleksinės paskolų mokėjimo operacijos su keliais skirtingais juridiniais asmenimis. Bankas teigia, kad, atsižvelgdamas į vidines banko rizikos vertinimo nuostatas, nustatė, kad leidimas pareiškėjui naudotis banko mokėjimo sąskaita kelia bankui taikomų teisės aktų reikalavimų pažeidimo riziką. Bankas prašo atmesti pareiškėjo kreipimesi keliamus reikalavimus kaip nepagrįstus.

K o n s t a t u o j a m a:

Vadovaujantis Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimu Nr. 03-23 patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 45 punktu, vartojimo ginčai Lietuvos banke nagrinėjami laikantis rungimosi, ginčų nagrinėjimo operatyvumo, koncentracijos, ekonomiškumo ir bendradarbiavimo principų. Nagrinėdamas ginčą Lietuvos bankas atlieka pateiktų įrodymų vertinimą, kurio pagrindu priimamas sprendimas.

Remiantis kreipimesi ir kartu su juo pateiktuose dokumentuose dėstomomis aplinkybėmis, darytina išvada, kad ginčas tarp šalių kilo dėl banko sprendimo nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju ir uždaryti banke esančią pareiškėjo sąskaitą. Pareiškėjas nesutinka su šiuo banko sprendimu, kurį bankas grindžia reikalavimų, nustatytų PPTFPĮ, vykdymu, taip pat šalių sudarytos mokėjimo sąskaitos sutarties (ją sudarančių dokumentų) nuostatomis. Pareiškėjas mano, kad toks banko sprendimas yra nepagrįstas ir lėmė papildomų nuostolių, t. y. teisinės pagalbos išlaidų, atsiradimą.

Siekiant išspręsti tarp pareiškėjo ir banko kilusį ginčą bei pasisakyti dėl pareiškėjo keliamų reikalavimų pagrįstumo, Lietuvos banko vertinimu, būtina nustatyti, ar bankas: 1) teisėtai ir pagrįstai priėmė sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju; 2) teisėtai nutraukė mokėjimo sąskaitos sutartį; 3) privalo atlyginti pareiškėjo nurodytas teisinio atstovavimo išlaidas.

1) Dėl banko veiksmų, priimant sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju ir uždaryti jo sąskaitą banke, teisėtumo ir pagrįstumo

PPTFPĮ 9 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo imtis priemonių ir nustatyti bei patikrinti kliento ir naudos gavėjo tapatybę minėtoje nuostatoje nurodytais atvejais, tarp jų ir prieš pradėdami dalykinius santykius (1 punktą), kai kyla abejonių dėl anksčiau gautų kliento ir naudos gavėjo tapatybės duomenų teisingumo ar autentiškumo (6 punktą) ir bet kuriuo kitu atveju, kai kyla įtarimų, kad yra, buvo ar bus vykdoma pinigų plovimo ir (ar) teroristų finansavimo veika (7 punktą).

PPTFPĮ 9 straipsnio 16 dalyje nustatyta, kad finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai visais atvejais privalo vykdyti nuolatinę kliento dalykinių santykių stebėseną, įskaitant sandorių, kurie buvo sudaryti tokių santykių metu, tyrimą, siekiant užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų finansų įstaigų ar kitų įpareigotųjų subjektų turimą informaciją apie klientą, jo verslą, rizikos pobūdį ir lėšų šaltinį.

Remiantis PPTFPĮ 9 straipsnio 18 dalimi, finansų įstaigoms ir kitiems įpareigotiesiems subjektams draudžiama vykdyti sandorius per banko sąskaitas, užmegzti ar tęsti dalykinius santykius, vykdyti sandorius, kai jie neturi galimybių įvykdyti šiame straipsnyje nustatytų reikalavimų: jeigu klientas šio įstatymo nustatytais atvejais nepateikia duomenų, patvirtinančių jo tapatybę, jeigu pateikia ne visus duomenis arba jie yra neteisingi, jeigu klientas ar jo atstovas vengia pateikti informaciją, reikalingą jo tapatybei nustatyti, slepia naudos gavėjo tapatybę ar vengia pateikti informaciją, reikalingą naudos gavėjo tapatybei nustatyti, arba pateiktų duomenų tam neužtenka; taip pat jeigu finansų įstaiga ar kitas įpareigotasis subjektas negali užtikrinti šio

straipsnio 12–16 dalyse nurodytų reikalavimų vykdymo. Be to, finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai kliento ir naudos gavėjo tapatybės nustatymo priemonės privalo taikyti ne tik naujiems, bet ir esamiems klientams, atsižvelgdami į rizikos lygį, iškilus naujoms aplinkybėms ar atsiradus naujai informacijai, susijusiai su kliento, naudos gavėjo rizikos lygio nustatymu, jų tapatybės informacija, jų veikla ir kitomis reikšmingomis aplinkybėmis (23 dalis).

PPTFPĮ 29 straipsnio 1 dalyje nurodyta, kad finansų įstaigos ir kiti įpareigotieji subjektai privalo nustatyti atitinkamą vidaus politiką ir vidaus kontrolės procedūras, be kitų nurodytų, susijusias su klientų ir naudos gavėjų tapatybės nustatymu ir tikrinimu, rizikos vertinimu, rizikos valdymu, atsižvelgiant į šio straipsnio 2 dalyje nustatytas rizikos rūšis, dalykinių santykių ir (arba) operacijų stebėsenos organizavimu.

Taigi, pirmiau nurodytos PPTFPĮ nuostatos įtvirtina finansų įstaigų pareigą vykdyti nuolatinę savo klientų dalykinių santykių stebėseną, siekiant užtikrinti, kad vykdomi sandoriai atitiktų finansų įstaigų ar kitų įpareigotųjų subjektų turimą informaciją apie klientą, jo verslą, rizikos pobūdį ir lėšų šaltinį, finansų įstaigoms taip pat draudžiama užmegzti ar tęsti dalykinius santykius, vykdyti sandorius, kai jos neturi galimybių įvykdyti minėtame įstatyme nustatytų reikalavimų.

Atkreiptinas dėmesys, kad PPTFPĮ nuostatos nedetalizuoja būdų, kuriais turėtų būti užtikrinamas pirmiau minėto įstatymo keliamų reikalavimų vykdymas, tačiau finansų įstaigos ir kiti PPTFPĮ nurodyti subjektai įpareigojami imtis visų kryptingų ir proporcingų priemonių patiriamai rizikai, kaip ji apibrėžta PPTFPĮ, mažinti ir valdyti: tokios priemonės gali apimti ribojimų naudotis finansinėmis paslaugomis taikymą, papildomos informacijos ir (arba) dokumentų iš klientų reikalavimą, kliento ir (arba) kliento naudai inicijuojamų mokėjimo operacijų stabdymą ir pan., o kraštutiniu atveju, jeigu kitomis priemonėmis nėra galimybės suvaldyti keliamos rizikos, – dalykinių santykių su klientu nutraukimą.

Luminor paslaugų teigimo bendrųjų taisyklių (toliau – Taisyklės) 21 punkte yra nustatyta, kad „Bankas atlieka Kliento patikrą (įskaitant Kliento operacijų patikrą), kaip to reikalauja Taikytina teisė ir (arba) Banko nustatytos vidaus procedūros, įskaitant mokesčių mokėjimo tikslais. Bankas turi teisę prašyti, kad Klientas pateiktų informaciją (įskaitant, bet neapsiribojant, informaciją apie nuolatinės gyvenamosios vietos mokesčių mokėjimo tikslais šalį, adresą toje šalyje, mokesčių mokėtojo numerį ir kt.) ir (arba) dokumentus, kurie reikalingi atlikti Kliento patikrą, o Klientas įsipareigoja pateikti teisingą, tikslią ir išsamią prašomą informaciją Banko nustatyta forma ir per Banko nurodytą terminą. Bankas turi teisę reikalauti, kad Klientas pateiktų Bankui priimtinus įrodymus, pavirtinančius, jog Kliento pateikta informacija ir (arba) dokumentai yra teisingi, tikslūs ir išsamūs.“

Taisyklių 24 punkte taip pat yra įtvirtinta, kad „Jei Klientas neįvykdo šioje dalyje nustatytų įsipareigojimų ir (arba) Banko netenkina Kliento patikros rezultatas, ir (arba) Kliento patikros rezultatas neatitinka Taikytinos teisės reikalavimų, Bankas gali atsisakyti užmegzti verslo santykius, gali nutraukti, sustabdyti ir (arba) apriboti esamus verslo santykius, ir (arba) bet kokios Paslaugos ir (arba) jos dalies teikimą, įskaitant, bet neapsiribojant, bet kokio Kliento inicijuoto ar ketinamo sudaryti sandorio atsisakymą, apribojimą ir (arba) sustabdymą. Tokiu atveju Bankas turi teisę reikalauti, kad Klientas atlygintų visus tiesioginius ir (arba) netiesioginius nuostolius, kuriuos Bankas patyrė dėl netinkamo Kliento įsipareigojimų vykdymo.“

Luminor mokėjimo paslaugų teikimo sąlygų (toliau – Sąlygos) 13.7 papunktyje taip pat reglamentuota, kad „Bankas gali nutraukti neapibrėžtam terminui sudarytą bendrąją sutartį, pranešdamas apie nutraukimą Klientui, kuris yra Vartotojas, ne vėliau kaip prieš 60 kalendorinių dienų, o Klientui, kuris nėra Vartotojas, ne vėliau kaip prieš 15 dienų iki bendrosios sutarties nutraukimo datos, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato kitaip.“

Iš Lietuvos bankui pateiktų duomenų matyti, kad bankas, nustatęs pareiškėjo sąskaitoje atliekamus įtartinus veiksmus ir vadovaudamasis pirmiau minėtu Taisyklių 21 punktu, kreipėsi į pareiškėją ir prašė pateikti informaciją dėl suteiktų paskolų, „atliktų / gautų mokėjimo operacijų“, pateikti sutartis bei kitus dokumentus, kurie susiję su banko nustatytomis pareiškėjo sąskaitose esančiomis įtartinomis mokėjimo operacijomis. Nors pareiškėjas pateikė dalį informacijos, tačiau bankui pateikta informacija buvo nepakankama.

2022 m. lapkričio 15 d. bankas pranešime pareiškėjui nurodė, kad, atlikęs tyrimą ir nustatęs, kad yra išskirtinių aplinkybių, priėmė sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju. Pranešimu pareiškėjas taip pat buvo informuotas, kad jo sąskaita banke bus uždaryta (taigi, atitinkamai ir sutartis dėl šios mokėjimo sąskaitos bus nutraukta) ir pareiškėjas iki sąskaitos uždarymo termino turi atlikti tam tikrus veiksmus, t. y. pasirinkti naują paslaugų teikėją ir nurodyti banko sąskaitą, į kurią lėšos turi būti pervestos, arba išgryninti banko

sąskaitose esančias lėšas. Taip pat bankas 2022 m. gruodžio 13 d. papildomai informavo, kad 2023 m. sausio 16 d. dalykiniai santykiai su pareiškėju bus nutraukti.

Pareiškėjas, pagrįsdamas nurodytą aplinkybę, kad bankas, atlikdamas pareiškėjo lėšų patikrą, veikė neprofesionaliai ir netinkamai, teigia, kad bankas nepagrįstai priėmė sprendimą nutraukti dalykinius santykius, neįvertinto pareiškėjo pateiktų duomenų, nes pareiškėjas neatliko nieko nelegalaus.

Vis dėlto, ginčo byloje esančiais duomenimis, bankas, prieš priimdamas sprendimą, atliko vidinį tyrimą, kurio metu buvo nustatyta, kad pareiškėjas neatitinka banko nustatyto priimtino klientų rizikos lygio dėl jo sąskaitoje esamų įtartinų mokėjimo operacijų. Bankas nurodė, kad pagrindinė dalykinių santykių nutraukimo priežastis yra be aiškaus ekonominio pagrindo vykdomos kompleksinės paskolų mokėjimo operacijos su keliais skirtingais juridiniais asmenimis.

Bankas atsiliepime ir papildomuose paaiškinimuose Lietuvos bankui nurodė konkrečias priežastis ir išsamiai aprašė aplinkybes, pagrindžiančias priimto sprendimo pagrįstumą, tačiau prašė šią informaciją laikyti konfidencialia. Atsižvelgiant į tai, kad iš banko gautuose paaiškinimuose pateikta informacija pagal savo prigimtį yra laikytina konfidencialia, ir vadovaujantis Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 40 punktu, kuriame nustatyta, kad ginčo šalys, pateikdamos dokumentus Lietuvos bankui, nurodo, kurie duomenys sudaro valstybės, tarnybos, komercinę, banko, profesinę arba kitą įstatymų saugomą paslaptį ir kurių duomenų konfidencialumas turi būti užtikrintas, detalesnis banko Lietuvos bankui pateiktos informacijos turinys negali būti atskleistas. Vertinant banko Lietuvos bankui pateiktus paaiškinimus, darytina išvada, kad bankas sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju ir uždaryti jos sąskaitą banke priėmė, siekdamas tinkamai vykdyti PPTFPĮ nustatytas prievoles.

Bankui atlikus detalų tyrimą ir nustatčius, kad pareiškėjo sąskaitoje esančių lėšų šaltinis nėra aiškus, buvo priimtas sprendimas nebetęsti dalykinių santykių su pareiškėju, nes pareiškėjas neatitinka banko nustatyto priimtino klientų rizikos lygio dėl nepakankamos informacijos, susijusios su pareiškėjo lėšų kilmės šaltiniu, ir todėl kelia pinigų plovimo ir teroristų finansavimo grėsmę. Remiantis banko paaiškinimais, atsižvelgdamas į vidines banko rizikos vertinimo nuostatas, bankas nustatė, kad leidimas pareiškėjui naudotis banke atidaryta mokėjimo sąskaita kelia bankui taikomų teisės aktų reikalavimų pažeidimo riziką.

Kaip minėta pirmiau, PPTFPĮ neįtvirtina konkrečių būdų ir priemonių, kaip turėtų būti užtikrinamas pirmiau minėto įstatymo keliamų reikalavimų vykdymas. Kadangi PPTFPĮ nustatyti reikalavimai yra taikomi finansų įstaigoms ir kitiems PPTFPĮ nurodytiems subjektams, būtent jiems tenka pareiga ir atsakomybė pasirinkti ir įgyvendinti visas tinkamas ir proporcingas priemones patiriamai rizikai, kaip ji apibrėžta PPTFPĮ, mažinti ir valdyti. Taigi, atitinkamai ir bankui nagrinėjamu atveju teko atsakomybė ir pareiga dalykiniuose santykiuose su pareiškėju, laikantis PPTFPĮ nustatytų reikalavimų, tinkamai įvertinti ir valdyti su ja susijusias rizikas, vėliau parenkant ir pritaikant tam tinkamas bei proporcingas priemones.

Svarbu pažymėti, kad nagrinėjant ginčą nenustatyta duomenų, kurie leistų teigti, kad bankas, atlikdamas pareiškėjo lėšų šaltinio patikrą – tiek inicijuodamas tokią procedūrą, tiek rinkdamas ir vertindamas tam, banko manymu, reikalingus duomenis, tiek pareiškėjo atžvilgiu pritaikydamas tam tikras rizikos valdymo priemones, būtų veikęs netinkamai, nepagrįstai (neturėdamas tam teisėto pagrindo) ar pažeisdamas PPTFPĮ nuostatas. Priešingai, nustatyti duomenys patvirtina aplinkybę, kad banko veiksmai pareiškėjo atžvilgiu buvo teisėti – taigi, atitiko teisės aktų ir šalių susitarimą sudarančių Taisyklių ir Sąlygų nuostatas, ir pagrįsti – bankas įvertino su pareiškėju susijusias rizikas ir, remdamasis turimais duomenimis, šiuo konkrečiu atveju parinko tinkamiausias priemones kilusioms rizikoms suvaldyti.

2) Dėl mokėjimo sąskaitos sutarties nutraukimo teisėtumo

Vertinant, ar priimtas sprendimas nutraukti pareiškėjo ir banko sudarytą sutartį ir uždaryti pareiškėjo sąskaitą banke yra teisėtas, pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymas, reglamentuojantis mokėjimo paslaugų teikėjų veiklą ir mokėjimo paslaugų teikimą, neįtvirtina konkrečių bendrosios sutarties nutraukimo pagrindų (priežasčių), kuriais remdamiesi mokėjimo paslaugų teikėjai, tarp jų ir bankas, savo iniciatyva galėtų nutraukti su klientais sudarytas bendrąsias sutartis (išskyrus atvejus, kai mokėjimo paslaugų teikėjas ir vartotojas (fizinis asmuo) sudaro sutartis dėl pagrindinės mokėjimo sąskaitos paslaugos, kaip ji apibrėžta Mokėjimų įstatyme), taip pat nenustato mokėjimo paslaugų teikėjams imperatyvios pareigos

nurodyti klientams, su kuriais mokėjimo paslaugų teikėjas nusprendžia nutraukti bendrąją sutartį, tokių savo sprendimų priežastis ir (arba) motyvus.

Remiantis Mokėjimų įstatymo 15 straipsnio 7 dalimi, jeigu bendrojoje sutartyje yra numatyta, mokėjimo paslaugų teikėjas gali nutraukti neapibrėžtam terminui sudarytą bendrąją sutartį, pateikdamas mokėjimo paslaugų vartotojui pranešimą apie nutraukimą raštu popieriuje arba naudodamas kitą patvariąją laikmeną ne vėliau kaip prieš 60 dienų iki bendrosios sutarties nutraukimo dienos.

Aiškindamas pirmiau minėtą Mokėjimų įstatymo 15 straipsnio 7 dalies nuostatą, Lietuvos Aukščiausiasis Teismas 2021 m. gruodžio 13 d. nutartyje, priimtoje civilinėje byloje Nr. e3K-3-303-823/2021, taip pat yra konstatavęs, kad Mokėjimų įstatymo 15 straipsnio 7 dalis, įtvirtindama galimybę mokėjimo paslaugų teikėjui ir mokėjimo paslaugų vartotojui susitarti dėl mokėjimo paslaugų teikėjo teisės vienašališkai nutraukti neterminuotą bendrąją sutartį, neriboja šios bendrosios sutarties šalių teisės konkrečiomis sąlygomis, išskyrus terminą, per kurį turi būti pateikiamas pranešimas apie sutarties nutraukimą, ir formą, kuria toks pranešimas turi būti pateikiamas.

Kasacinis teismas pirmiau minėtoje nutartyje, be kita ko, nurodė, kad toks teisinis reglamentavimas, viena vertus, reiškia, kad mokėjimo paslaugų teikėjas, esant dėl to šalių susitarimui, gali vienašališkai nutraukti bendrąją sutartį ir nesant mokėjimo paslaugų vartotojo kaltės, taip pat kitais, nei Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 6.927 straipsnio 2 dalyje įtvirtinti, pagrindais.

Kita vertus, kasacinis teismas kartu pažymėjo, kad Mokėjimų įstatymo 15 straipsnio 7 dalyje įtvirtintas teisinis reglamentavimas nesudaro pagrindo teigti, kad mokėjimo paslaugų teikėjo teisė vienašališkai nutraukti bendrąją sutartį, sutartyje neaptarus konkrečių vienašalio jos nutraukimo mokėjimo paslaugų teikėjo iniciatyva atvejų, turėtų būti laikoma absoliučia. Tokia mokėjimo paslaugų teikėjo teisė visų pirma yra ribojama Civilinio kodekso 6.721 straipsnio 2 dalyje įtvirtintos taisyklės, pagal kurią paslaugų teikėjas turi teisę vienašališkai nutraukti atlygintinų paslaugų teikimo sutartį tik dėl svarbių priežasčių.

Vadinasi, teisė vienašališkai nutraukti neapibrėžtam terminui sudarytą bendrąją sutartį, kaip viena iš mokėjimo paslaugų teikėjo ir mokėjimo paslaugų vartotojo teisių, laikoma tinkamai įgyvendinta, jei tinkamai laikomasi išankstinio informavimo apie ketinimą nutraukti sutartį reikalavimo terminų ir formos, taip pat, vadovaujantis kasacinio teismo praktika, nustačius, kad vienašališko sutarties nutraukimo sąlygos yra šalių iš anksto aptartos sutartyje ir faktinė padėtis, aplinkybės atitinka tokias sutartyje įvardytas sąlygas, o nesant konkrečių sutartyje šalių aptartų vienašališko sutarties nutraukimo pagrindų – įvertinus, kad priežastys, dėl kurių mokėjimo paslaugų teikėjas nutraukia bendrąją sutartį, yra svarbios, pagrįstos teisėtais mokėjimo paslaugų teikėjo interesais.

Bankas atsiliepime nurodo, kad sprendimas nutraukti banko sąskaitos sutartį ir dalykinius santykius su pareiškėju buvo priimtas remiantis Taisyklėmis, Sąlygomis ir įstatymuose numatytais pagrindais (t. y. vadovaujantis Mokėjimų įstatymo ir PPTFPĮ nuostatomis).

Civilinio kodekso 6.199 straipsnyje nustatyta, kad neapibrėžtam terminui sudarytą sutartį bet kuri šalis gali nutraukti apie tai per protingą terminą iš anksto įspėjusi kitą šalį, jeigu įstatymai ar sutartis nenumato ko kita. Vadovaujantis Civilinio kodekso 6.217 straipsnio 5 dalimi, vienašališkai sutartis gali būti nutraukta joje nurodytais atvejais.

Atsižvelgus ir į pirmiau aptartus kasacinio teismo išaiškinimus, kad pirmiau minėtos Civilinio kodekso 6.199 straipsnio ir 6.217 straipsnio 5 dalies nuostatos suteikia galimybę sutarties šaliai naudoti vienašalį sutarties nutraukimą ne tik kaip kraštutinę savigynos priemonę: Civilinio kodekso 6.217 straipsnio 5 dalis įtvirtina savarankišką vienašališko sutarties nutraukimo pagrindą – sutartyje nustatytus atvejus, kurie nebūtinai siejami su vienos iš sutarties šalių kalte ar sutarties neįvykdymu (netinkamu vykdymu)¹. Savo praktikoje kasacinis teismas taip pat yra pasisakęs, kad sutartis aptariamu teisiniu pagrindu gali būti vienašališkai nutraukta, kai tokios vienašališko sutarties nutraukimo sąlygos yra šalių iš anksto aptartos sutartyje ir faktinė padėtis, aplinkybės atitinka tokias sutartyje įvardytas sąlygas².

Be jau minėtų Mokėjimų įstatyme ir Civiliniame kodekse nurodytų sutarties (dalykinių santykių) nutraukimo priežasčių, banko sprendimas nutraukti su pareiškėju sudarytą sutartį buvo priimtas remiantis Taisyklių 24 punktu, kuriame numatyta, kad „Jei Klientas neįvykdo šioje dalyje nustatytų įsipareigojimų ir (arba) Banko netenkina Kliento patikros rezultatas, ir (arba) Kliento patikros rezultatas neatitinka Taikytinos teisės reikalavimų, Bankas gali atsisakyti

¹ Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 20 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-348/2014.

² Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. birželio 11 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-146-687/2020.

užmegzti verslo santykius, gali nutraukti, sustabdyti ir (arba) apriboti esamus verslo santykius, ir (arba) bet kokios Paslaugos ir (arba) jos dalies teikimą, įskaitant, bet neapsiribojant, bet kokio Kliento inicijuoto ar ketinamo sudaryti sandorio atsisakymą, apribojimą ir (arba) sustabdymą. Tokiu atveju Bankas turi teisę reikalauti, kad Klientas atlygintų visus tiesioginius ir (arba) netiesioginius nuostolius, kuriuos Bankas patyrė dėl netinkamo Kliento įsipareigojimų vykdymo.“

Sąlygų 13.7 papunktyje įtvirtinta, kad „Bankas gali nutraukti neapibrėžtam terminui sudarytą bendrąją sutartį, pranešdamas apie nutraukimą Klientui, kuris yra Vartotojas, ne vėliau kaip prieš 60 kalendorinių dienų, o Klientui, kuris nėra Vartotojas, ne vėliau kaip prieš 15 dienų iki bendrosios sutarties nutraukimo datos, išskyrus atvejus, kai įstatymai nustato kitaip.“ Pažymėtina, kad šie teisiniai pagrindai nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju ir su juo sudarytą banko sąskaitos sutartį ir uždaryti pareiškėjo sąskaitą banke buvo nurodyti ir pareiškėjui skirtuose banko 2022 m. lapkričio 15 d. ir 2022 m. gruodžio 13 d. raštuose.

Vadinasi, remdamasis Taisyklių ir Sąlygų nuostatomis, bankas turėjo teisę vienašališkai nutraukti šią su pareiškėju sudarytą sutartį pirmiau nurodytais pagrindais, pareiškėją apie tai įspėjęs raštu ar kitoje patvariojoje laikmenoje ne vėliau kaip prieš 60 dienų iki šios sutarties nutraukimo dienos. Pirmiau minėtos banko teisės vienašališkai nutraukti banko sąskaitos sutartį (kaip ir analogiškos pareiškėjo teisės) įgyvendinimo nei Mokėjimų įstatymas, nei Taisyklės, nei Sąlygos nesieja išimtinai tik su teisės aktų reikalavimų ar iš sutarties kylančių įsipareigojimų neįvykdymu (netinkamu įvykdymu).

Dėl šios priežasties nagrinėjamu atveju svarbu įvertinti, ar faktinės banko sąskaitos sutarties nutraukimo aplinkybės atitinka šioje sutartyje šalių iš anksto aptartas vienašališko sutarties nutraukimo sąlygas, taigi, ar banko sprendimą nutraukti banko sąskaitos sutartį pagrindžiantys teisiniai motyvai atitinka šios sutarties nutraukimo metu egzistavusias aplinkybes ir faktinę padėtį.

Lietuvos banko vertinimu, nustatytos aplinkybės leidžia pagrįstai teigti, kad priežastys, dėl kurių bankas priėmė pareiškėjo ginčijamą sprendimą, atitinka pirmiau aptartose šalių susitarimo sąlygose nurodytus Taisyklėse ir Sąlygose nustatytus vienašališko nutraukimo pagrindus, be to, vertintinos ir kaip svarbios, pagrįstos banko teisėtais interesais ir yra susijusios su teisės aktuose bankui nustatytų pareigų, susijusių su pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencija, vykdymu. Kaip konstatuota pirmiau, bankas sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju ir uždaryti jo sąskaitą banke priėmė, siekdamas tinkamai vykdyti PPTFPĮ nustatytas prievoles.

Nustatytais duomenimis, bankas dar 2022 m. balandžio 25 d. ir 2022 m. birželio 3 d. prašė patikslinti informaciją dėl suteiktų paskolų, „atliktų / gautų mokėjimo operacijų“ ir pateikti sutarties bei kitus dokumentus, susijusius su įtartinomis mokėjimo operacijomis. Taip pat 2022 m. lapkričio 15 d. (t. y. prieš 60 kalendorinių dienų iki faktinio sprendimo nutraukti dalykiniu santykius) bankas pranešimu, išsiųstu pareiškėjo registruotu adresu, informavo pareiškėją, kad bankas uždarys pareiškėjo sąskaitą banke, o pareiškėjas nuo pranešimo gavimo dienos privalo išimti visas sąskaitoje esančias pinigines lėšas arba išgryninti banko sąskaitoje turimas lėšas.

Papildomai apie mokėjimo sąskaitos uždarymą bei dalykinių santykių nutraukimą pareiškėjas buvo informuotas ir 2022 m. gruodžio 13 d. bei 2023 m. sausio 2 d. banko atsakymuose į pareiškėjo pretenzijas, kuriuose kartu nurodyta ir konkreti data (2023 m. sausio 16 d.), kurią pareiškėjo su banku sudaryta sutartis dėl mokėjimo sąskaitos bus laikoma nutraukta, o pareiškėjo sąskaita banke uždaryta.

Įvertinus minėtas aplinkybes, darytina išvada, kad bankas tinkamai (išankstinio informavimo terminų laikymosi ir pranešimo formos prasme) informavo pareiškėją apie savo sprendimą nutraukti dalykinius santykius, taip pat nutraukti su juo sudarytą banko sąskaitos sutartį ir uždaryti šios sutarties pagrindu banke atidarytą pareiškėjo banko sąskaitą. Kreipimesi taip pat neginčijama aplinkybė, kad pareiškėjas tinkamai, t. y. terminų ir pranešimo formos prasme, buvo įspėtas apie būsimą sąskaitos sutarties nutraukimą.

Taigi, įvertinus, kad pagal ginčo byloje esančius duomenis ir ginčo nagrinėjimo metu nustatytas aplinkybes banko sprendimas nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju ir nutraukti su juo sudarytą banko sąskaitos sutartį bei uždaryti pareiškėjo sąskaitą banke yra teisėtas ir pagrįstas, pareiškėjo bankui keliamas reikalavimas pripažinti banko sprendimą nutraukti dalykinius santykius su pareiškėju neteisėtu ir nepagrįstu bei įpareigoti banką tęsti dalykinius (sutartinius) santykius su pareiškėju atmestinas kaip nepagrįstas.

3) *Dėl pareiškėjo reikalavimo atlyginti teisinės pagalbos išlaidas pagrįstumo*

Pareiškėjo atstovas kreipimesi į Lietuvos banką papildomai prašo rekomenduoti bankui atlyginti pareiškėjo patirtas išlaidas, susijusias su teisine pagalba, t. y. 1796,85 Eur.

Neteisminę vartojimo ginčų tvarką reglamentuojančio Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 4 dalies 2 punkte nurodyta, kad priimant sprendimą dėl ginčo esmės turi būti sprendžiama dėl vartotojo patirtų išlaidų, susijusių su vartojimo ginčų neteisminio sprendimo procedūra (įrodymų surinkimo išlaidų, įskaitant būtinas ekspertizės ar laboratorinių tyrimų išlaidas, išlaidų advokato ar advokato padėjėjo pagalbai apmokėti, vertimo išlaidų), atlyginimo proporcingai patenkintų vartotojo reikalavimų daliai. Analogiškos nuostatos yra įtvirtintos Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 62.2 papunktyje.

Atsižvelgiant tiek į pirmiau sprendime pateiktus duomenis, tiek į teisės aktų nuostatas, svarbu pažymėti, kad, atmetus pareiškėjo bankui keliamus reikalavimus, teisinės pagalbos išlaidos nėra atlyginamos.

Remdamasis tuo, kas išdėstyta, ir vadovaudamasis Lietuvos Respublikos vartotojų teisių apsaugos įstatymo 27 straipsnio 1 dalies 3 punktu, Lietuvos banko valdybos 2012 m. sausio 26 d. nutarimo Nr. 03-23 „Dėl Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių patvirtinimo“ 2 punktu ir šiuo nutarimu patvirtintų Vartotojų ir finansų rinkos dalyvių ginčų neteisminio sprendimo procedūros Lietuvos banke taisyklių 59.3 papunkčiu, n u s p r e n d ž i u:

Atmesti pareiškėjo X. X. reikalavimą.

Lietuvos banko sprendimas dėl ginčo esmės yra rekomendacinio pobūdžio ir teismui neskundžiamas. Vartotojui ir finansų rinkos dalyviui išlieka teisė dėl tapataus ginčo dalyko kreiptis į teismą arba kitą ginčų nagrinėjimo instituciją įstatymų nustatyta tvarka. Kreipimasis į teismą po Lietuvos banko sprendimo dėl ginčo esmės priėmimo nelaikomas šio sprendimo apskundimu. Ginčo šalys turi pareigą pranešti Lietuvos bankui, jeigu viena iš ginčo šalių pareiškia ieškinį bendrosios kompetencijos teismui prašydama nagrinėti tapatų ginčą iš esmės.

Direktorius

Arūnas Raišutis